

POLITICA ENERGETICĂ A UE ȘI RAPORTURILE CU RUSIA

IRINA STOICA

Abstract. *The paper examines the role of EU's and Russia's present energetical policy, as well as their common projects in the energetical sphere in the context of the global energetical crisis and of multiple factors which destroy the equilibrium between the energetical security, competitiveness and environmental evolution. Likewise, it follows the feasibility of the European projects destined to weaken the dependence of European countries from the Russian energetic resources.*

„Mărimea spațiului în care ne proiectăm ideile și planurile politice este subordonată în totalitate suprafeței în care ne mișcăm. De aceea există concepții mici și mari despre spațiu“ (Ratzel Friedrich)¹.

Sistemul energetic trebuie să fie proiectat astfel încât să susțină o dezvoltare sustenabilă la nivelul ansamblului societății. Cu o asemenea interpretare echilibrul între securitate, competitivitate și prestațiile ambientale ale sistemului energetic trebuie să fie evaluat în baza contribuției care o dă la dezvoltarea societății. Aceasta înseamnă un echilibru ce trebuie să fie reglat în cadrul unui dialog constructiv la nivelul întregii societăți.

Pe fondul accentuării crizei globale a energiei și raportându-se și la evenimentele din iarna anului 2005/2006, care evidențiază faptul că politica energetică poate fi blocată din multiple cauze, *Comisia de politică energetică a UE* a trecut la elaborarea unui raport de coordonare a politicilor energetice ale țărilor europene, pentru identificarea unor planuri destinate să reducă dependența țărilor Europei de gazele naturale rusești.

Securitatea energetică și diversificarea surselor de furnizare a făcut obiectul comisiei de specialitate ce are în vedere trei direcții de dezvoltare privind aspectul și resursele energetice. Se au în vedere piața energiei, schimbarea climatică, securitatea furnizării de energie. Asemenea direcții constituie un bun fundament pentru dezvoltarea și aplicarea proiectelor energetice ale UE².

¹ Ratzel, Friedrich, *Geographie politique*, Editions Regionales Europeennes, Paris, 1998, p. 2.

² Goran Svensson, *New policies for a new reality: priorities, objectives and targets of a common energy policy*, Research and Energy – Stockholm, Sweden (intervenția din 27.02.07 la Brussels, în Parlamentul European).

Însăși piața mondială a energiei se confruntă în ultimii 10 ani cu creșterea accelerată a consumului determinat de evoluția țărilor în curs de dezvoltare, în special China și India, SUA rămânând totuși cel mai mare consumator. Dar în 2005 consumul Asiei a depășit consumul Americii de Nord³. Pe acest fond de continuare a creșterii consumului de energie la nivel mondial, prețul continuă să crească. Pentru a beneficia de resursele planetare limitate statele își adoptă strategii, politici energetice concurențiale, dezvoltarea statelor astăzi desfășurându-se în strânsă legătură cu preocupările lor pentru dezvoltarea unei cât mai adecvate politici energetice.

Deși se estimează că rezervele de petrol sunt epuizabile în maximum un secol, potrivit unor analiști pesimiști, criza în producția de hidrocarburi va debuta în aproximativ 2-3 ani și va avea impact asupra tuturor platformelor industriale (care au la bază prelucrarea petrolului) și nu numai, se va simți la nivelul întregii societăți⁴.

Punctul critic actual al extracției de petrol și gaze în condițiile menținerii tendinței de creștere a consumului la nivel mondial, raportate la sursele planetare epuizabile, va accentua criza globală energetică, motiv pentru care se impune trasarea unei politici comune la nivel mondial, elaborarea unor noi metode de abordare pe o perioadă îndelungată, globalizarea sistemului energetic. Securitatea energetică trebuie să preocupe comunitatea internațională, soluționarea problemelor în aceasta sferă, a energiei, fiind și pe ordinea de zi a întrunirilor G 8. La întrunirea din anul 2006 a G 8, de exemplu, Rusia a insistat să fie înscrisă pe ordinea de zi tema asigurării unei securități a energiei în Europa⁵.

Conflictul energetic din ianuarie 2006 la nivel ucrainian a alimentat suspiciunile europenilor, mult comentate în mass-media, că Rusia ar putea folosi dependența energetică a Europei ca instrument politic, având în vedere resursele sale energetice⁶. Riscul dependenței energetice față de Rusia și conștientizarea de către UE a faptului că se află în pragul unei crize energetice sunt amplificate și de temerile privind o eventuală epuizare a resurselor de hidrocarburi ale Norvegiei și Marii Britanii. Totodată, investițiile mari pe care autoritățile de la Moscova le fac în domeniul energetic (un exemplu concludent fiind proiectul de punere în funcțiune până în 2010 a gazoductului nord-european, prin care Gazprom* va deține un sistem amplu de transport de gaze naturale în estul și vestul Europei) vor face din Rusia un și mai mare „gigant” energetic. Un asemenea „gigant” poate fi în stare să influențeze în și mai mare măsură piața energetică mondială și europeană, destabilizând până și starea actuală a relațiilor Rusia–UE. Acordul privind construirea gazoductului a fost semnat în septembrie 2005 la Hanovra. Dar în perspectiva securității regionale, UE, deși a salutat proiectul gazoductului nord-european, caută alternative energetice pentru a sfida prezentul și viitorul, subliniind că politica energetică a Rusiei nu este sigură.

* Companie mixtă pe acțiuni, ce a luat ființă în 17.02.1993 ca succesoare a drepturilor și obligațiilor fostei companii sovietice de stat, actualmente privatizată, acționar principal fiind statul (40%).

³ Daniel Erleni, *Energheticeskaia bezapastnosti: novii pravila igri (Securitatea energetică: noi reguli de joc)*, „Vedomosti”, 20.02. 2006.

⁴ „We support the Rosneft IPO from Strategic Considerations”, „Kommersant”, 20.03.2006.

⁵ Daniel Erleni, „Securitatea...”, *op. cit.*

⁶ „Războiul gazelor se extinde”, Agenția Rusia la zi, 13.01.2006.

Rezistența UE în adoptarea măsurilor propuse de partea rusă la întrunirea din iulie 2007 a G 8, la St. Petersburg, pune astfel în dificultate proiectul Gazprom privind exportul de gaze naturale. UE a realizat că Rusia ar putea să folosească dependența energetică a Europei de resursele sale, având ca reper „Războiul gazelor”, declanșat în iarna 2005/2006 cu câteva țări din C.S.I. (Ucraina, Georgia, Armenia și Republica Moldova) și a trecut la identificarea unui mecanism de securitate energetic.

În acest sens Comisia de politică energetică a U.E. coordonează politica energetică a țărilor membre ale UE și are în vedere calcularea rezervelor de gaze naturale, modalitatea de economisire a energiei, folosirea surselor alternative (energia solară și eoliană), folosirea energiei atomice. Franța propune construirea unor noi centrale atomoelectrice, de asemenea Lituania și Belarus, Germania, Suedia, Finlanda și-au planificat creșterea resurselor energetice alternative. Vattenfall, una dintre cele mai mari întreprinderi de energie din Europa, creată cu participarea Suediei, Finlandei, Danemarcei, Germaniei și Poloniei, funcționează pe bază de combustibili fosili în proporție de 40%, 37% energie nucleară și 23% energie rezultată din surse regenerabile. Grupul Vattenfall a devenit astfel unul dintre cei mai mari furnizori de căldură din Europa, utilizând și biomasă într-un procent de 14%⁷.

O alternativă pentru Europa ar fi proiectul de livrare a gazelor naturale din Marea Caspică – Turcia ocolind Rusia, totuși nu se poate renunța definitiv la importul de gaze din Rusia, deoarece resursele energetice sunt utilizate în Europa la capacitate maximă.

În ceea ce privește rezervele de gaze naturale Rusia ocupă primul loc în lume, dar acestea constituie 20% din resursele de gaz mondial, iar cele mai mari zone în care se găsește gazul natural se află în regiuni greu accesibile, zona de nord — Iamala și Marea Barentz⁸. De aceea, fără un capital investit din partea Rusiei nu se pot susține proiecte noi, mari și eficiente.

Desigur, conjunctura geopolitică astăzi se dovedește a fi favorabilă pentru Rusia, dar exploatarea în totalitate a locurilor unde se găsește petrol în Rusia va dura 15-20 de ani. De precizat că resursele de petrol din Golful Persic ajung pentru 80 de ani⁹. Conform prognozelor Agenției Internaționale de Energie, în 2015 cererea mondială de petrol va crește cu 15-20%, iar necesarul de gaz natural va scădea cu 40%¹⁰. În acest caz se poate pune întrebarea dacă Rusia va putea să alimenteze necesitățile mondiale de energie, în condițiile în care sunt țări precum Iranul — a doua țară în ierarhia deținătorilor rezervelor de gaz — care se află

⁷ Goran Svensson, Intervenția din 27.02.07, Brussels, *Ibidem*.

⁸ S.B. Drujilovskii, „K voprosu o alternativnoi strategii Rasiisnoi Federatii v sfere energeticeskoi politiki” (Despre problema strategiei alternative a Federației Ruse în sfera politicii energetice), în volumul *Sredizemnomorie–Cernomorie–Kaspîi: mejdu Balșoi Evropoi i Balșim Blijnim Vostokom (Zona Mării Mediterane, a Mării Negre–Caspice, între Marea Europă și Marele Orient Apropiat)*, publicație a Institutului Europa, Moscova, 2006, p. 77.

⁹ În continuare, Drujilovskii se referă la lucrările „Conferinței internaționale despre energie și securitate” (International Conference on Energy and Security, Asian Vision), Teheran, 12–13 March 2006, p. 4. Ne vom referi și noi la lucrările respectivei conferințe.

¹⁰ *Ibidem*, p. 3.

sub presiunile puternice din partea marilor corporații internaționale de energie¹¹; în Qatar se construiește un mare complex pentru gaz, Algeria suplimentează cu 25% aprovizionarea cu gaz a pieței europene; Libia și Egipt care dețin resurse considerabile de gaz reprezintă concurenți serioși pentru piața rusă a gazului¹². Argumentul cel mai important care i-ar orienta spre piețele europene este prețul mic în comparație cu prețul impus de Rusia pentru gaz. Proiecte din multe astfel de țări ce au în vedere construcția unor magistrale puternice cu conducte cu gaz vor concura gazul rusesc și, în același timp, vor oferi o alternativă pentru piața europeană. În prezent se alimentează cu gaz iranian țări precum Armenia, Gruzia, Turcia și țări din Europa. Multe țări europene studiază cu atenție aceste proiecte, amintind că vor lua măsuri de diversificare a importului de gaz¹³.

UE se orientează și spre regiunea mediteraneeană și caspică care reprezintă o ocazie excelentă pentru siguranța energetică a Europei, având în vedere rezervele notabile de gaz natural care pot asigura, prin construirea unor noi conducte pentru transport cu gaz, necesarul pentru țările europene.

Noile *tehnologii de lichefiere a gazului* (LNG) reprezintă o alternativă avantajoasă și care reduce puterea de influență a Rusiei asupra pieței europene de desfacere a hidrocarburilor. Principalii exportatori de gaz lichefiat sunt țările Africii de Nord, Orientul Mijlociu și regiunea Asia-Pacific.

În ultimii 15 ani producția de gaz lichefiat a crescut; conform prognozelor se estimează că până în 2010 capacitatea de producere ar spori cu aproximativ 530 miliarde metri cubi, față de 178 de miliarde metri cubi în 2004; se observă deci o creștere procentuală care pentru viitor pune probleme¹⁴.

Cheltuielile de producție în acest domeniu pot fi mari, dar se ia în calcul faptul că LNG pot fi transportate la distanțe mari fără legături speciale între furnizori și consumatori. Răspândirea acestui sistem ar putea conduce la apariția unei piețe mondiale a gazelor naturale (un nou OPEC) și ar reduce influența Rusiei asupra desfacerii hidrocarburilor pe piața europeană.

Se propune apoi și construirea de uzine de gaz lichefiat și terminale de furnizare a gazelor din Algeria și Trinidad-Tobago, care, deși mai scumpe decât gazele rusești, vor descuraja Moscova să recurgă la eventuale acțiuni de blocaj.

Recent Europa s-a unit și a contribuit la eforturile SUA de a efectua asistență în infrastructură în țările Asiei Centrale, tocmai pentru a-și asigura posibilități de diversificare a pieții.

Importând de la producătorii caspici, UE și-ar asigura o sursă alternativă de energie, în același timp și-ar diminua relativa dependență în caz de criză.

Exploatarea conductei de gaz care va transporta gazul direct din Azerbaidjan spre Europa este necesară, și UE a recunoscut acest fapt, concretizând proiectul TG–Turcia–Grecia–Inter Connector și Nabucco ca un proiect european de interes

¹¹ *Ibidem*, p. 109.

¹² *Ibidem*, p. 4.

¹³ S.B. Drujilovskii, *Zona Mării Mediterane*, ed. cit., p. 79.

¹⁴ Leonard L. Corbun, *The G8 and „Energy (IN) Security“*, „Kommersant“, 24.03.2006.

general¹⁵. În principal sunt două itinerarii pentru transportul de gaz natural — din Rusia prin Europa Nord-Occidentală și din Asia de Sud spre Europa de Sud-Est.

Realizarea celei mai mari conducte de gaz Rusia de Nord – Europa și perspectiva de a o finanța se află sub semnul întrebării. Țările baltice au protestat împotriva instalării unei părți din această conductă în Marea Baltică, iar Gazprom a fost nevoit să renunțe la creditul german de 900 mil. euro (după izbucnirea unui scandal în Germania, legat de afirmația lui G. Schröder privind intenția sa de a deveni președinte al comitetului de acționari). Gazprom se pregătește să achite creditul și dobânda. În final este posibil ca realizarea acestui proiect să nu primească sprijin financiar și, dintr-un lider al gazului, Rusia să se transforme într-un perdant. La aceasta se adaugă și pozițiile țărilor cu care duc un „război energetic” — Ucraina, Gruzia, Azerbaidjan, Estonia, Lituania, Letonia. Se așteaptă clarificarea situației politice a Belarusului, care ar fi o alternativă la coridorul ucrainian pentru transportul resurselor energetice ruse. Soluția ar fi ca în politica de piață Gazprom să recurgă la experiența altor țări care au parcurs acest drum — țările OPEC care nu mai întreprind mijloace speciale pentru cucerirea pieții, căutarea de cumpărători avantajoși pentru investiții în petrol. Iranul înțelege avantajele unei asemenea organizații (OPEC, a cărei membră este) și propune Rusiei și altor țări interesate să redea consorțiul internațional țărilor exportatoare de gaz. În această situație Rusia ar pierde dreptul de a stabili prețul gazului pe piața mondială, dar ar câștiga în compensație prin stabilitate în ceea ce privește politica de securitate a energiei pe plan mondial și, în special, în politica de securitate a energiei în raport cu UE¹⁶.

Federația Rusă, cel mai mare exportator de gaz din lume pentru Europa Occidentală, partenerul său încă din timpul Războiului Rece, mai sigur decât furnizorii din Orientul Mijlociu (avem în vedere agresiunile împotriva companiilor de petrol și gaze din Nigeria; dosarul nuclear iranian; războiul din Orientul Apropiat, Israel și Liban), luptă să-și asigure supremația.

Apariția unei piețe mondiale a gazelor naturale poate fi influențată și de avantajele gazelor naturale lichefiate (LNG), deoarece pot fi transportate fără a avea legături speciale între consumatori și furnizori, spre deosebire de gazele naturale transportate prin conducte și care pot genera unele tensiuni economice și politice. Tot mai multe state dezvoltate industrial optează pentru folosirea gazelor lichefiate. Liberalizarea acestei activități va conduce la formarea unei piețe concurențiale, cu influență directă asupra pieței ruse de gaz.

Consecințele strategice pe termen lung și mediu ale unei piețe de energie deschise de UE

Caracteristica fundamentală a unei piețe deschise și competitive a UE ar trebui să fie subdivizarea ce presupune o diferențiere liberă între producție și distribuție,

¹⁵ Staar, S. Frederich and Svante E. Cornell, *TGI is to be completed in late 2007 and, if construction on Nabucco starts in 2008 as planned, it could be completed in 2011, 2005.*

¹⁶ S.B. Drujilovskii, *Despre problema strategiei alternative a Federației Ruse în sfera politicii energetice*, op. cit., p. 80.

care permite ea însăși prețuri mai mici și o ulterioară concurență, dat fiind faptul că diferențierea în refurnizarea energetică este prima cauză în satisfacerea cererii.

Deciziile privind energia în raporturile externe ale UE nu trebuie să fie luate la nivelul fiecărei țări în parte, mai precis, de ministerul economiei sau al energiei; cu atât mai mult politica energetică nu trebuie lăsată la mâna „invizibilă a pieții”. Dimpotrivă, securitatea energetică trebuie să fie considerată un aspect fundamental al politicii de securitate și al relațiilor externe ale UE. Existența celor 27 de politici energetice diferite este contraproductivă. Politica de securitate și raporturile externe reprezintă un instrument important pentru Europa¹⁷.

UE dorește să lanseze o strategie prin care să disperseze monopolul unei singure întreprinderi cum este Gazprom și să dezvolte relații și cu alți furnizori.

Coordonarea politicilor energetice ale țărilor membre ale UE la nivelul Parlamentului European și al Comisiei de politica energetică are în vedere următoarele direcții de dezvoltare privind aspectul resurselor energetice: piața energiei, schimbarea climaterică, securitatea furnizării de energie. Asemenea direcții constituie un bun fundament pentru dezvoltarea și aplicarea proiectelor energetice ale UE. Problema schimbării climei susține exigența de a se limita sporirea globală a temperaturii. O politică eficientă cu privire la climă va determina o folosire eficientă a resurselor — parte a dezvoltării sustenabile la nivelul ansamblului societății¹⁸. Eficiența unui mecanism de securitate energetică pentru Europa depinde de: producția stabilă de petrol și gaze, existența unor surse sigure de furnizare și a unor piețe eficiente, cooperarea statelor în situații de criză, asigurarea securității infrastructurii energetice, eficientizarea folosirii resurselor și susținerea unei competiții a sistemului de transport.

În concluzie, „securitatea energetică” nu este legată numai de procesul de producție și furnizare a hidrocarburilor care constituie baza energiei indispensabilă funcționării la nivelul ansamblului societăților secolului al XXI-lea. Echilibrul între securitate, competitivitate și prestațiile ambientale ale sistemului energetic trebuie evaluat în baza contribuției pe care aceste componente o dau la dezvoltarea societății. Acest echilibru al securității energetice se poate menține în cadrul unui dialog constructiv la nivelul întregii societăți.

Identificarea unui mecanism eficient de securitate energetică a statelor europene a început imediat după aplanarea disputei ruso-ucrainiene¹⁹. În multe țări ale UE se elaborează programe guvernamentale pentru dezvoltarea de surse alternative de energie. Germania va spori cota resurselor energetice alternative cu 7%; Suedia, Finlanda propun folosirea unor noi resurse energetice alternative, un „program” care să poată asigura reducerea numărului de centrale atomoelectrice. Franța examinează posibilitatea de a construi noi centrale atomoelectrice pe care le consideră o sursă rentabilă chiar dacă pericolul contaminării mediului și ale depozitării rezidurilor derivate constituie o problemă pentru păstrarea mediului. Lituania și Belarus susțin ideea folosirii energiei atomoelectrice.

^{17,18} Baran Zeyno, *Implications for Europe; Regional Security Issues, Caspian Region and the Mediterranean*, Hudson Institute, Washington DC, intervenția din 28.02.2007 – Brussels, Comisia europeană pentru politica energetică.

¹⁹ *Russian and Ukrainians of gas conflict*, 27.01.06, „Pravda”.

Principiul fundamental al „securității energetice – diversificarea”²⁰ surselor de energie ea presupune investiții în cercetarea unor tehnologii competitive. Energia nucleară este rentabilă, dar dezavantajează politica de reducere a poluării ambientale. Opțiunile alternative nu pot determina însă Comunitatea Europeană să renunțe la importul de gaz din Rusia, în condițiile în care globalizarea sectorului energetic face indivizibilă securitatea energetică.

Rusia, potrivit unor experți americani, începând din anul 2000 este un factor decisiv în păstrarea echilibrului energetic la nivel global. Descoperirea recentă a peste 20 de câmpuri de petrol și gaze situate în Arctica Occidentală — Shtokman, Rusanovskoye, Leningradskoye — pentru exploatarea cărora guvernul rus va alocă un miliard de euro, ar spori până în 2010 extracția până la aproximativ 10 milioane de tone metrice de petrol și 30 de miliarde de metri cubi de gaze naturale²¹; toate aceste perspective explică importanța dialogului dintre Moscova și Washington și dintre Europa și Rusia pentru „piața energetică”.

Globalizarea sectorului energetic face indivizibilă securitatea energetică, viitorul comun în sfera energiei însemnând îndatoriri comune, „riscuri și concluzii comune, fiind necesară pentru generațiile viitoare o nouă arhitectură energetică mondială care să ajute la evitarea conflictelor”, sublinia liderul rus Vladimir Putin în interviul din februarie 2006 acordat cotidianului american „Wall Street Journal” („Nezavisimaia Gazeta”, 28.02.2006)²².

Preocupările UE de identificare a unui nou mecanism de „securitate energetică” care să-i asigure relativa independență față de resursele energiei Federației Ruse și rezistența în adoptarea unor măsuri propuse de partea rusă la întâlnirea G 8 (St. Petersburg) din iulie 2006 și „Securitatea energetică europeană” propusă chiar de partea rusă determină UE să includă între elementele „securității energetice europene” și prevenirea manipulării cu motivații politice a exportului de petrol și gaze naturale din Rusia. Problema s-a pus din nou la întâlnirea de la Lisabona din septembrie 2007. Comisia Europeană a solicitat țărilor membre ale UE să adopte o „strategie energetică unică” tocmai pentru ca strategia să poată fi realizată, a declarat și președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, în contextul pregătirii întâlnirii de la Lisabona.

Strategia energetică europeană include și crearea unor piețe europene pentru energie (gaz și energie electrică), care să asigure protecția statelor UE față de șocurile mondiale ale piețelor de petrol și gaze, șocuri determinate de marii consumatori energetici: SUA, China, India, Japonia. Folosirea resurselor alternative energetice, ca energia solară, energia eoliană și biogazul, precum și o eficientă utilizare a energiei susțin și ele obiectivul strategiei energetice europene.

Conceptul de securitate energetică, „difícil de identificat” de Comisia de politică energetică (UE), a fost transpus în așa-numita Carte Verde și a fost supusă aprobării șefilor de state reuniți la Bruxelles în decembrie 2006. Aceasta însă a

²⁰ RIA Novosti, 21.11.2005.

²¹ *Russia to stake on the «Shell»*, „Pravda”, 6.03.2006.

²² „Nezavisimaia Gazeta”, 28.02.2006.

fost destul de greu de aprobat de către unii membri care au opțiuni diferite. Norvegia, țară nemembră a UE, al doilea mare furnizor de petrol și gaze al Europei după Rusia, a respins recent planul de extindere a exploatării de gaze naturale în Marea Nordului (câmpul Troil) ce ar fi permis UE să importe mai mult gaz din Norvegia, motivând „o chestiune de bună gospodărire“ a resurselor. Comisarul european pentru energie, Andres Piebals, nu a fost de acord cu poziția guvernului norvegian, deși „a admis validitatea argumentelor“²³. Italia, Spania, Germania, Franța au preferințe proprii referitoare la furnizorii de energie. Putem afirma că „strategia de securitate energetică europeană“ este un proces dificil, că menținerea securității depinde de procesul de producție, dar și de furnizare.

Propunerile statelor participante privind politica energetică sunt analizate de Comisia de politică energetică (UE), atentă la prevenirea includerii între elementele securității lor energetice a unor motivații politice sau naționaliste. Partea rusă susține necesitatea construirii unui sistem de „asigurare a securității energetice europene“. Poziția UE cu privire la Carta energetică a UE întârzie să fie clarificată, motiv pentru care Rusia amenință cu „crearea unui cartel al țărilor producătoare de gaz (un nou OPEC)“. Problema energetică a UE în relația cu piața energetică rusă urmează să fie rezolvată printr-un acord prin care Rusia va oferi Europei garanții de securitate, inclusiv prin intermediul liberalizării sectorului energiei, iar UE va trebui să permită Rusiei un acces liber pe piața ei²⁴.

Nici *summit*-ul G 8 din iulie 2006 nu a dus la clarificarea pozițiilor divergente; la Mafra, Portugalia, în octombrie 2007, s-au făcut pași importanți în ceea ce privește raporturile curente dintre Rusia și UE, declara comisarul european pentru relații externe, Benito Ferrero Waldner (RIA Novosti – 26 octombrie 2006)²⁵.

Dezvoltarea unei politici externe comune cu privire la energie se bazează pe suportul politic al Parlamentului European și competența științifică a Comisiei de politică energetică.

Obiectivul dezvoltării unei politici energetice comune este acela al securității cu privire la disponibilitatea de energie. Aplicarea practică a acestui proiect este dificilă și sinuoasă și pentru că sistemul energetic trebuie să fie astfel proiectat încât să susțină o dezvoltare de ansamblu a societăților din cadrul UE. Ambientul și concurența sunt primele funcții ce trebuiesc luate în considerare când se analizează piața de energie din Europa.

Energia se găsește nu numai la baza unei economii sănătoase și competitive. Înainte de orice ea este cheia pentru dezvoltarea unei piețe interne care o face să funcționeze eficient. Un exemplu concludent este politica energetică a Norvegiei, care pune accentul nu doar pe extracția de petrol și gaze, ci și pe tehnologiile de mediu, competență și *know-how* în activitățile de exploatare. Norvegia este lider în tehnologia stocării de CO₂. Stocate în depozite aflate sub fundul mării încă de la extracția gazelor naturale, CO₂ este separat și păstrat în sedimentele poroase

²³ *Petro-Norvegia*, „România liberă“, 12.11.2007.

²⁴ *Gazprom pe cele trei fronturi*, „Gazeta“, 19.03.2006.

²⁵ RIA Novosti, 26.10. 2007.

ale depozitelor care nu permit scurgerile în atmosferă. Norvegia, al doilea mare furnizor de petrol și gaze naturale al Europei, exploatează rațional, protejându-și astfel resursele.

Progresul tehnologic a dus la reducerea costurilor pentru construirea de „gazoducte”, producția de LNG (gaz lichefiat) a sporit cota (cerere-ofertă) a gazelor naturale la nivel mondial.

Dezvoltarea surselor regenerabile de energie și ale industriei hidroenergetice oferă încă mari oportunități, ca și sursele regenerabile precum energia solară și eoliană. Se are în vedere și dezvoltarea industriei nucleareoelectrice care reduce considerabil dependența de resursele naturale. Totuși, pentru țările UE, Federația Rusă va rămâne încă principala sursă de energie.

Implicațiile politicii unei piețe deschise a UE asupra Mării Negre

Regiunea Mării Negre este o zonă de tranzit al furnizării energiei. Rusia, Caucazul de Sud, Turcia și sud-estul Europei, Germania, Mediterana sunt căile principale prin care se asigură furnizarea energiei pentru țările UE din zona Mării Negre. În această zonă există așa-zisele „conflicte congelate” care sunt o caracteristică a regiunii, cu coexistența dificilă între etnii și minoritate, cu numeroase aspecte ale încălcării „drepturilor omului”. Instabilitatea potențială a regiunii ar putea da naștere, independent de relativa dezvoltare a unor complicații politice explozive, unei politici generale de insecuritate. O astfel de situație nu este favorabilă unui tranzit sigur pentru conductele de transport, care ar avea nevoie de o regiune stabilă, fără conflicte. Totuși Bulgaria și Rusia și-au reconfirmat hotărârea de a continua lucrările de proiectare a unui nou gazoduct ce va traversa Marea Neagră, ocolind Ucraina și Republica Moldova. Oficialii de la Sofia și Moscova urmează să semneze la începutul anului 2008 acest document în timpul vizitei lui Vladimir Putin în Bulgaria*, proiect cunoscut sub denumirea de Magistrala de Sud care va garanta livrările de gaze dinspre Rusia către Europa, astfel că Bulgaria va deveni centrul important din zona Mării Negre pentru transportul energetic în sud-estul Europei. Gazoductul va traversa Bulgaria în două direcții: Grecia – Italia de Sud și România – Ungaria și Austria. Magistrala de Sud nu reprezintă o altă alternativă la gazoductul Nabucco și nu va afecta acordul cu Gazprom care reglementează tranzitarea gazelor din Rusia în direcția Turcia, Grecia și Macedonia până în anul 2030²⁶.

* Documentul a fost semnat în luna ianuarie 2008. Prin acordul la care s-a ajuns, concurența între proiecte devine tot mai pronunțată. Moscova urmărește să monopolizeze infrastructurile de distribuție în Balcani.

Astfel, după semnarea acordurilor de la Sofia, în virtutea cărora Rusia și Bulgaria vor participa la proiectul gazoductului ruso-italian South Stream din Rusia către Europa, Rusia va deține 50% din partea bulgărească a conductei. Aceasta trece pe sub Marea Neagră până în Bulgaria și s-ar putea ramifica spre nord către Serbia. Rusia se oferă să finanțeze totodată construcția a două sectoare la centrala bulgară de la Belene, printr-un împrumut de 3,8 miliarde de euro. S-a semnat în același timp, la 18 ianuarie 2008, un contract în valoare de 4 miliarde de euro, în baza căruia compania de stat rusă Atomstroieexport va proiecta și produce reactoarele.

²⁶ Petio Petco, *Un nou gazoduct va traversa Marea Neagră*, „Adevărul” din 10.11.2007.

În concluzie, se poate spune că raporturile UE cu Rusia, deși extrem de dificile, sunt totuși deosebit de importante nu numai datorită exigențelor europene în materie de gaze și petrol, ci și pentru menținerea unor raporturi de bună vecinătate și de armonizare a civilizațiilor. În acest sens, ne par destul de concludente și actuale afirmațiile lui Nicolai Șmeliov: „Așadar, pentru a exista relații constructive între Rusia și Europa, trebuie ca și o parte, și cealaltă să accepte patru «principii comune»: principiul siguranței interne, principiul libertății și ordinii; principiul economiei proprii; principiul culturii proprii. Astfel Rusia și UE trebuie să vină una în întâmpinarea celeilalte. Să nu uităm că despărțirea, distanța dintre Rusia și procesele de integrare europeană va dura nu ani, nu zeci de ani, ci generații”.²⁷

²⁷ Nicolai Smeliov, *Evropa i Rossia: vmeste ili porozni* (Europa și Rusia, împreună sau separat), în revista „Vestnik Evropi”, Mesager European, tom XIX–XX, 2006, p. 26–27.